

Поводження з відходами в Україні: законодавство, економіка, технології

**Матеріали Національного форуму
24–25 жовтня 2013 року
м. Луганськ**

**ВСЕУКРАЇНСЬКА
ЕКОЛОГІЧНА
ЛІГА**

**ЦЕНТР
МУНІЦИПАЛЬНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ**

АНАЛІЗ СИТУАЦІЇ З ПОВОДЖЕННЯМ З ВІДХОДАМИ НА РІВНЕНЩИНІ

Гуцук В. І., студент 5-го курсу кафедри екології та збалансованого природокористування Рівненського державного гуманітарного університету

Гуцук І. В., кандидат медичних наук, член-кореспондент МАНЕБ, заступник головного державного санітарного лікаря Рівненської області

ЗАБРУДНЕННЯ навколишнього природного середовища відходами виробництва і споживання набуває для області все більшої гостроти.

Відсутність ефективної системи поводження з відходами на рівні регіону зумовлює накопичення їх значної кількості у місцях видалення, що призводить до антропогенного навантаження на довкілля, забруднення його основних компонентів: землі, водних ресурсів та атмосферного повітря, погіршення умов проживання населення області.

На території області нараховується понад тисячу підприємств, установ і організацій, виробнича діяльність яких пов'язана з утворенням промислових та побутових відходів.

Відповідно до державної статистичної звітності Ф. № 1 – відходи «Поводження з відходами» обсяг накопичення промислових відходів I–IV класів небезпеки станом на 01.01.2013 р. становить 27084,9 тис. т, у тому числі I–III класів небезпеки – 16,641 тис. т (див. таблицю).

Утворення відходів протягом 2012 року збільшилось на 43608 т в порівнянні з 2011 р. В 2012 році в області утворилося 1468,7 тис. т відходів I–IV класів небезпеки, разом з відходами, одержаними зі сторони. З них утилізовано (перероблено) 168,3 тис. т, спалено 100,8 тис. т.

Серед основних екологічних проблем, пов'язаних з утворенням та розміщенням небезпечних відходів, слід виділити такі:

1. У відвалі площею 58,2 га на ПАТ «Рівнеазот» накопичено 15,4 млн т фос-

фогіпс-дигідрату – відходів від виробництва фосфорної кислоти. В 2000 році розроблено проект дослідно-промислового комплексу переробки фосфогіпсу в сульфат амонію та вапняно-аміачну селітру. Капітальні затрати для реалізації цього проекту складають 57,45 млн грн. (в цінах 1997 року). В зв'язку з значною вартістю реалізації проекту, підприємство займалось пошуком інвестора з його реалізації. Пошуки інвестора не дали позитивних результатів. Крім цього, на сьогоднішній день, впровадження даного проекту не має перспективи, оскільки продукти, які планувалось отримувати в результаті переробки фосфогіпсу не мають попиту на ринку збуту. З 2003 року на ПАТ «Рівнеазот» впроваджено випуск вапняно-аміачної селітри на обладнанні, яке планувалось задіяти для переробки фосфогіпсу. Тому, реалізація проекту переробки фосфогіпсу відтермінована. Всі фінансові можливості підприємства, на даний час, направляються на модернізацію діючого виробництва з метою забезпечення стабільної роботи та безпеки виробництва, в тому числі і екологічної.

На цей час ПАТ «Рівнеазот» співпрацює із ТОВ «БЮТЛЕР ПАРТНЕР» з розробки проекту технічного завдання на проектування технологічної схеми підготовки та використання фосфогіпсу у виробництві аміачної селітри і вапняно-сілікатної селітри на даному підприємстві.

Розроблення технічної документації (робочого проекту) на впровадження технології розділення нижчих дикарбонових

Таблиця. Накопичення відходів (станом 01.01.2013 р.)

№ п/п	Показник	Одиниця виміру	Кількість
1	Суб'єкти підприємницької діяльності, виробнича діяльність яких пов'язана з утворенням небезпечних відходів	од.	711
2	Накопичено небезпечних відходів, усього у тому числі:	т	27084856
3	відходи 1 класу небезпеки	т	94
4	відходи 2 класу небезпеки	т	1449
5	відходи 3 класу небезпеки	т	15098
6	відходи 4 класу небезпеки	т	27068215

кислот з одержанням індивідуальних кислот на ПАТ «Рівнеазот» реалізовано НДПП «Хімтехнологія» (м. Северодонецьк). Загальна вартість робіт, згідно договору, становить 1 млн 646,304 тис. грн. В 2007 році була випущена пробна партія бурштинової кислоти. Подана технічна документація на державну реєстрацію бурштинової кислоти. На даний час реалізація проекту відтермінована, в зв'язку з проведенням державної реєстрації продуктів розділення. Крім того, у накопичувачі для зберігання токсичних відходів ПАТ «Рівнеазот» площею 2,09 га заскладовано 1,99865 тис. т небезпечних відходів переважно моно-етаноламіну, який утворюється при виробництві аміаку, у шламонакопичувачі площею 45,3 га розміщено 1,4 млн т шламу станції нейтралізації цеху фосфорної кислоти.

2. У відвалі ТОВ «Волинь-шифер» на площі 2,5 га заскладовано 117,5 тис. т азбестоцементних відходів. З метою зменшення подальшого накопичення кількості відходів спеціалістами ТОВ «Волинь-шифер» у жовтні 2006 року була введена в експлуатацію установка з повернення мокрих відходів (азбеститу) в технологічний процес виготовлення азбестоцементних листів, внаслідок чого накопичення відходів різко знизилася. На місце видалення відходів надходять лише сухі відходи, які утворювалися при регламентному обслуговуванні (чистці) листоформувальних машин.

3. В результаті структурної реорганізації сільського господарства та реформування колективних сільськогосподарських підприємств, відбулась зміна власників складів агрохімікатів, а то і взагалі їх відсутність. Ряд місць зберігання пестицидів і агрохімікатів стали безхазяйними, що призвело до руйнування складських приміщень їх зберігання і до безконтрольності за безпечним зберіганням непридатних до використання хімічних препаратів. На першому етапі непридатні хімічні засоби захисту рослин (ХЗЗР) були затарені у бетонополімерні контейнери, на другому етапі – проводиться вивезення їх та утилізація на спеціалізованих заводах. Враховуючи відсутність в Україні власних потужностей з утилізації непридатних хімічних засобів захисту рослин, пестициди транспортуються для безпечного знешкодження (знищення) до спеціалізованих заводів за межами Украї-

ни. У вересні-жовтні 2012 року ТзОВ «СІ. Груп Консорт Лтд» за кошти Державного фонду охорони навколишнього природного середовища (1,376 млн грн.) з території області вивезено 61,186 т непридатних пестицидів для подальшої їх утилізації на заводах Польщі, в т. ч. з Гоцанського району – 37,513 т; Здолбунівського району – 23,163 т. У листопаді 2012 року проведено інвентаризацію всіх наявних в області залишків непридатних пестицидів. Станом на 01.01.2013 р. в області зберігаються залишки непридатних до застосування та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин в кількості 47,415 т (без тари) на території Березнівського, Дубенського, Дубровицького, Здолбунівського, Корецького, Млинівського, Острозького, Радивилівського, Рівненського, Рокитнівського та Сарненського районів області. За результатами проведеної інвентаризації Держуправлінням охорони навколишнього природного середовища в області направлено запит до Мінприроди України з метою фінансування робіт для вивезення залишків непридатних пестицидів за кошти Державного природоохоронного фонду в 2013 році.

4. В с. Шубків Рівненського району в приміщеннях казарм колишнього військового містечка вже 13 років знаходиться небезпечне сховище, де накопичено понад 228 тис. люмінесцентних ламп. Сюди люмінесцентні лампи з 1998 до 2006 років звозило підприємство АТТО, яке нині припинило свою діяльність. Безхазяйні лампи з вмістом ртуті, їх бій спричиняє забруднення повітря та ґрунту навколо місця їх складування. З метою вирішення проблеми у 2012 рік частково розпочате екологічно безпечне перевезення на утилізацію відпрацьованих люмінесцентних ламп, на що з обласного природоохоронного фонду було спрямовано 200 тис. грн, з районного природоохоронного фонду 150 тис. грн. На виконання зазначених робіт Рівненською райдержадміністрацією було проведено конкурсні торги, переможцем яких стало ТОВ «Сігмас Екологія» (м. Київ), яке протягом року вивезло на утилізацію 79,9 тис. ламп. Виконання заходу потребує продовження в наступному році. В 2012 році на території області аварій під час поводження з небезпечними хімічними речовинами, пестицидами, небезпечними відходами, продуктами біотехнологій не виникало.

Серед підприємств, що здійснюють утилізацію відходів, необхідно виділити:

- Здолбунівський завод пластмасових виробів «Іскра», що спеціалізується на переробці сировини та відходів з поліетилену, полістиролу, поліпропілену. Технологічний процес безвідходний. Відходи плівки, обрізки, брак продукції після дроблення і гранулювання використовуються у виробництві як вторинна сировина, що йде на виготовлення пластмасових труб. В 2012 році було перероблено 16 т таких відходів.

- ТзОВ «Моквинська паперова фабрика» переробляє вторинну (паперову) сировину та випускає з неї паперову продукцію в області. В 2012 році перероблено 2632 т макулатури.

- Цех ПП «Торгово-промислове підприємство «Політор» (с. Бабин Гоцанського району) утилізує, переробляє та виробляє поліетиленові вироби. Протягом 2012 року підприємство переробило 54 т технологічного браку пластмасових виробів.

- ТзОВ «Еко-Хелп» збирає відпрацьовані люмінесцентні лампи, що містять ртуть, отримало відповідну ліцензію на здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами. Зібрані люмінесцентні лампи транспортують на ДП «Меркурій» (Микитівський ртутний комбінат) для подальшої їх демеркуризації. За 2012 рік зібрано від підприємств області і передано на комбінат 77 тис. відпрацьованих люмінесцентних ламп.

ФОРМУВАННЯ Й РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЕКСПЛУАТАЦІЇ СТАДНИЦЬКОГО СМІТТЄЗВАЛИЩА У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Мудрак О. В., доктор сільськогосподарських наук, голова Вінницького обласного осередку ВЕЛ

НАЙПОШИРЕНІШОЮ формою знешкодження твердих побутових відходів (ТПВ) в Україні є їх складування. Приблизно 80-90% всіх ТПВ складають на полігонах. Полігонне захоронення – найдешевший, але найтриваліший спосіб знешкодження й мінералізації ТПВ, який триває до 80-100 років. В Європі полігонному захороненню ТПВ піддається не більше 25-30%. Згідно останніх положень директив ЄС, полігонний спосіб захоронення ТПВ до 2020 року буде повністю призупинений (всі ТПВ будуть переробляти сміттереробні заводи. Швеція, згідно встановлених екобезпечних і ресурсозберігаючих технологій наразі ТПВ закуповує у Норвегії та інших країн ЄС з метою забезпечення потужностей своїх заводів). Сучасний полігон – інженерно-облаштована споруда, що забезпечує реалізацію технології розміщення ТПВ (приймання, складування, захоронення) і захист довкілля від забруднення [2]. На жаль, цього не можна сказати про Стадницьке сміттєзвалище.

Метою досліджень стало проведення ретельного лабораторного аналізу атмосфер-

ного повітря, ґрунтів, фільтрату й детальне вивчення екологічної ситуації пов'язаної із Стадницьким сміттєзвалищем, визначено зону його впливу. На основі проведеного дослідження запропоновано комплекс заходів щодо зменшення екологічної небезпеки необлаштованого полігону. Науково-дослідна робота проводилась в рамках реалізації проекту ЄС "Сприяння регіональному розвитку в Україні".

Проаналізовано матеріали державних управлінь житлово-комунального господарства, транспорту, енергетики і зв'язку, економіки, стратегічного регіонального розвитку та євроінтеграції, охорони навколишнього природного середовища у Вінницькій області, державної екологічної інспекції, санепідемстанції. Використано власні натурні спостереження й дослідження. Ретельно обстежено Стадницьке сміттєзвалище, визначено його екологічний стан та небезпеку впливу на довкілля й здоров'я людей. Основні методи досліджень – аналітичні, описові, польові, порівняльні, статистичні, експериментальні, картографічні, моніторингу.